

Стратегічна екологічна оцінка регіональних планів і програм: приклади реалізації

Київ, 4 квітня 2019 р.

Геннадій Марушевський
консультант проекту ПРОМІС

Проект ПРОМІС

Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС) спрямовано на зміцнення муніципального сектору в Україні, впровадження ефективного демократичного врядування та прискорення економічного розвитку через:

- підвищення спроможності українських міст у сфері демократизації врядування та місцевого розвитку
- створення сприятливого середовища для розвитку МСБ
- підтримка процесу децентралізації влади та інтегрованого планування розвитку на місцевому, регіональному і національному рівнях

Термін впровадження: квітень 2015 року – березень 2021 року

Проект ПРОМІС впроваджується Федерацією канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Уряду Канади (Угода про внески між Федерацією канадських муніципалітетів та Міністерством закордонних справ, торгівлі і розвитку Канади від 27 березня 2015 року)

Міста-партнери Проекту ПРОМІС

Вінницька область	Івано-Франківська область	Запорізька область	Полтавська область
Вінниця	Івано-Франківськ	Запоріжжя	Полтава
Ладизин	Яремче	Бердянськ	Кременчук
Жмеринка	Долина	Енергодар	Горішні Плавні
Хмільник	Коломия	Мелітополь	Миргород

Наскрізні теми

- **Інтеграція питань екологічної збалансованості**

Усі ініціативи Проекту ПРОМІС буде проаналізовано на предмет того, чи матимуть вони негативний вплив на довкілля, яким чином найкраще обмежити такий негативний вплив, і яким чином максимізувати можливий позитивний вплив на довкілля. У план реалізації Проекту включено Стратегію екологічної збалансованості, впровадження якої забезпечить інтеграцію екологічних аспектів в усі напрямки діяльності Проекту – від загального планування до реалізації та оцінки кожної ініціативи і проекту.

- **Інтеграція питань ґендерної рівності**

Проект ПРОМІС у своїй діяльності сприятиме підвищенню ролі жінок на керівних посадах в органах місцевого самоврядування та їх активному залученню до процесів економічного розвитку. Ґендерна стратегія Проекту вирішуватиме два основних завдання: (1) сприяння участі жінок нарівні з чоловіками в процесі прийняття рішень при виробленні місцевої політики та стратегій розвитку в своїх громадах; (2) зменшення ґендерної нерівності в доступі до ресурсів та благ розвитку і контролі над ними

SEO в проекті ПРОМІС

SEO (5)	Скринінг (7)
Запоріжжя	Енергодар
Івано-Франківськ	Бердянськ
Кременчук	Долина
Горішні Плавні	Коломия
Хмільник	Яремче
	Миргород
	Ладизжин

Спільно з фондом ім. Гайнріха Бьоля

Проекти РЕОП і МЕРМ

1) Проект міжнародної технічної допомоги “**Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України**” (проект РЕОП).

Мета проекту - удосконалення процесу економічного планування розвитку областей і міст України з використанням аналітичних і прогностичних інструментів.

Термін впровадження: **березень 2010 – лютий 2015**

Впроваджувався Конференційною Радою Канади за фінансової підтримки Уряду Канади.

2) Проект міжнародної технічної допомоги «**Місцевий економічний розвиток міст України**» (проект МЕРМ) був спрямований на створення сприятливого клімату для економічного розвитку в Україні та зміцнення демократії.

Мета проекту - покращити умови та можливості економічного зростання завдяки ефективному врядуванню, яке відповідає інтересам громадян та бізнес-спільноти за активної підтримки з боку центральних органів влади.

Термін впровадження: **січень 2010 – грудень 2014**

Впроваджувався Федерацією канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Уряду Канади.

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО)

- **СЕО** – це систематичний процес виявлення **ймовірних екологічних наслідків** пропонованих стратегій, планів і програм (СПП) та їх **урахування** під час прийняття рішень, які стосуються цих СПП
- **Мета СЕО** – сприяння **врахуванню** екологічних міркувань у процесі підготовки та прийняття планів і програм з метою забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння збалансованому (сталому) розвитку

Методологія СЕО, застосована до стратегій розвитку Дніпропетровської та Львівської областей (2013-2014)

Тренінги з СЕО (проекти РЕОП+МЕРМ)

- Дніпропетровськ
5-6 березня 2013
- Львів
12-13 березня 2013

1. Підготовчий етап

1.1 Ухвалення рішення про проведення СЕО

1.2 Створення Робочої групи з СЕО та забезпечення її постійної взаємодії з усіма розробниками Стратегії

1.3 Визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях

1.4 Визначення заінтересованої громадськості

1.5 Інформування громадськості

- Спільні розпорядження голови обласної ради і голови обласної державної адміністрації
  - Створені **Робочі групи** (представники ОДА і обласної ради, обласних екологічних інспекцій, міст і районів області, громадських організацій, науковці)
  - Постійне і своєчасне оприлюднення інформації про процес СЕО на сайті обласної ради та ОДА

2. Визначення сфери охоплення СЕО

- 2.1 Визначення ключових регіональних екологічних проблем
- 2.2 Визначення просторових і часових меж оцінки
- 2.3 Проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація має бути включена до екологічного звіту

- Складений **рейтинг основних регіональних екологічних проблем**
- Оцінювання проводилось у просторових і часових рамках самих стратегій (на рівні області до 2020 року)
- Проведення регулярних засідань Робочих груп

№	Екологічні проблеми
1	Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспорту (високий рівень забруднення повітряного басейну)
2	Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових і сільськогосподарських підприємств, підприємств ЖКГ, поверхневого стоку населених пунктів
3	Низька якість питної води

№	Проблеми екологічного управління та екологічної культури
1 (11)	Низький рівень екологічної культури у представників бізнесу та населення

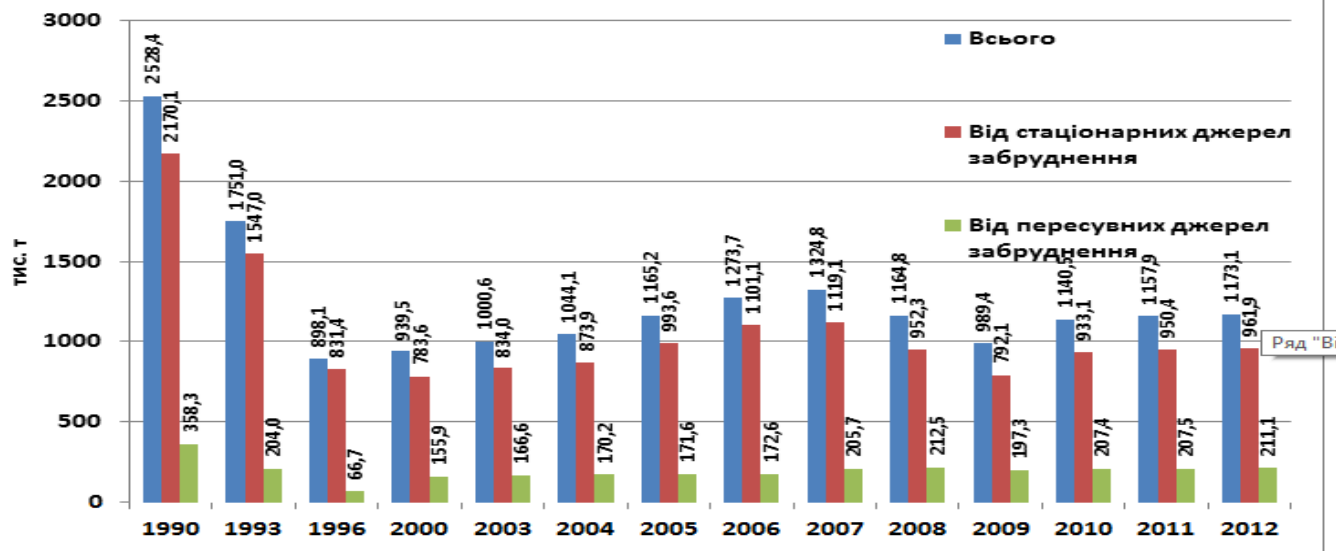
3. Оцінка екологічної ситуації на території регіону

3.1 Збір та аналіз інформації про поточний стан складових довілля, включаючи значення ключових екологічних показників

3.2 Проведення SWOT-аналізу з погляду екологічної ситуації

3.3 Проведення аналізу трендів стану довкілля

- Зібрані дані за основними екологічними показниками за період до 2013 року
- Проведений **SWOT-аналіз** екологічної ситуації на рівні регіону
- Проведений **аналіз трендів** стану довкілля

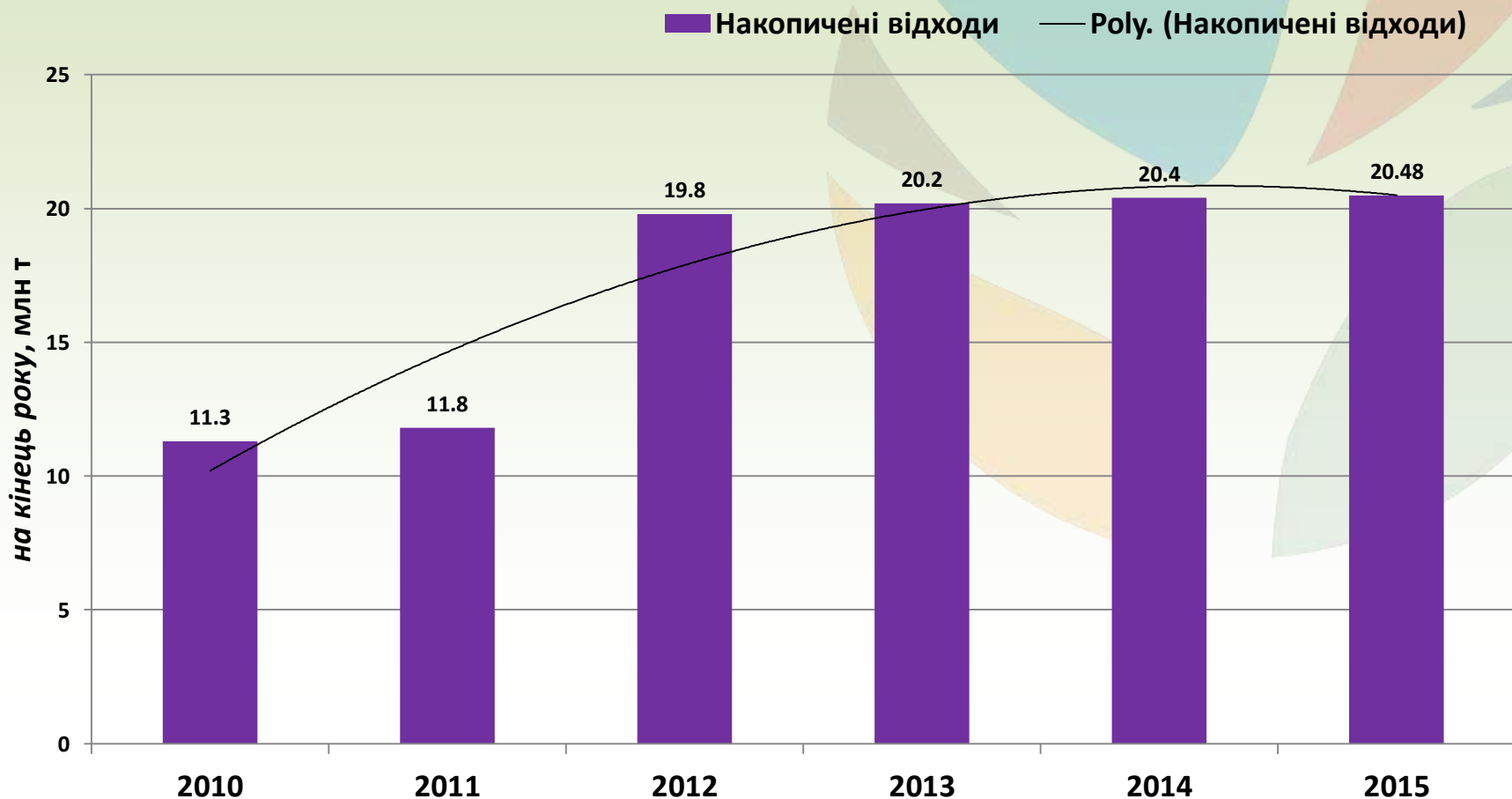
Джерело: Головне управління статистики у Дніпропетровській області

Рис. 1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Дніпропетровській області у 1990-2012 роках

SWOT-аналіз екологічної ситуації в Кременчуці

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> •Наявність водних ресурсів (р. Дніпро, Дніпродзержинське водосховище, річки Сухий Кагамлик, Крива Руда, Сухий Омельник) •Наявність природних ресурсів: Кременчуцький залізорудний район (залізна руда, граніт, щебінь, пісок, джерела мінеральних вод) •Наявність промислових підприємств загальнонаціонального значення 	<ul style="list-style-type: none"> •Валовий обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є найбільшим серед населених пунктів Полтавської області •Дисперсне розташування промислових та комунальних підприємств, необхідність організації санітарно-захисних зон •Стаціонарні джерела забруднення (підприємства) мають високі класи небезпеки
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> •Стимулювання енергоефективності у виробництві та житлово-комунальній сфері •Використання альтернативних джерел енергії 	<ul style="list-style-type: none"> •Політична нестабільність та військові дії на сході України •Продовження економічної стагнації через політичну кризу на сході України •Подальша концентрація екологічно небезпечних виробництв у місті

Динаміка обсягів накопичених відходів I-IV класів небезпеки в Кременчуці

4. Проведення СЕО

4.1 Оцінка ступеня врахування національних і регіональних екологічних цілей у цілях Стратегії

4.2 Проведення консультацій з громадськістю щодо екологічних цілей

4.3 Визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру

4.4 Проведення оцінки впливу Стратегії на складові довкілля

- Проведений аналіз відповідності цілей Стратегії національним і регіональним екологічним цілям (**цільовий аналіз**)
- За контрольним переліком проведена **експертна оцінка можливих ймовірних наслідків** і прорахований відсотковий коефіцієнт

4.1 Цільовий аналіз (Львівська область)

Цілі Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 р.

Регіональні екологічні цілі	1. Прискорення економічного зростання	2. Розвиток сільських територій	3. Розвиток туристичного та рекреаційного потенціалу	4. Підвищення якості життя населення	5. Поглиблення євроінтеграційних процесів
1. Зменшення техногенного навантаження на довкілля	—	+	+	+	+
2. Збереження біорізноманіття та створення екомережі	—	—	++	0	0
3. Покращення регіональної системи екологічного управління	0	0	+	0	+
4. Підвищення рівня екологічної культури населення	+	+	+	+	+

4.2 Оцінка ймовірного впливу на довкілля

Вплив Чи може реалізація Стратегії спричинити		Ймовірність негативних наслідків, %	Поліпшення існуючої ситуації	№ завдання Стратегії
2	Повітря			
2.1	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?	45,45	++	1.3.1
2.2	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?	55,56	+	3.1.1
2.3	Погіршення якості атмосферного повітря?	25,00	++	3.1.1 1.3.1
Водні ресурси Відходи Земельні ресурси				
Біорізноманіття та рекреаційні зони				
Населення та інфраструктура Екологічне управління та моніторинг				

Сумарна ймовірність негативного впливу (I) оцінювалась за формулою:

$$I = (A + C * 0,5) / (A + B + C * 0,5) * 100\%$$

де А – кількість відповідей «так»,

В – кількість відповідей «ні»,

С – кількість відповідей «ймовірно», ваговий коефіцієнт 0,5.

5. Розроблення документації з СЕО

5.1 Підготовка звіту з СЕО та рекомендацій щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних впливів на довкілля та здоров'я населення

5.2 Збір і врахування пропозицій заінтересованих органів влади та громадськості

5.3. Розроблення остаточного проекту документації з СЕО

5.4 Забезпечення доступу громадськості до розробленої документації

- Розроблені **Звіти про СЕО**, які містять пропозиції до Стратегії та рекомендації щодо її реалізації у більш екологічно безпечний спосіб
- Проведений ряд зустрічей та організований **збір пропозицій** до проектів Стратегії та Звіту про СЕО від заінтересованих сторін
- Звіти про СЕО ухвалені сесіями обласних рад як додатки до Стратегій розвитку
- **80% пропозицій СЕО враховано** в обласних стратегіях розвитку

Структура Звіту про СЕО

Вступ

1. Методологія проведення СЕО
  2. Стратегія розвитку міста Кременчук
  3. Оцінка екологічної ситуації в місті Кременчук
    - 3.1. Ключові екологічні проблеми міста**
    - 3.2. SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті**
    - 3.3. Аналіз трендів стану довкілля**
  4. **Аналіз відповідності цілей Стратегії регіональним екологічним цілям**
  5. Оцінка впливу Стратегії на довкілля
    - 5.1. Можливі чинники змін антропогенного та природного характеру
    - 5.2. Ймовірний вплив Стратегії на складові довкілля**
  6. **Рекомендації СЕО**
  7. Організація моніторингу фактичного впливу Стратегії на довкілля
  8. Висновки
  9. Список використаних джерел
- Додатки
- Додаток 1. Список учасників Робочої групи з СЕО

Звіт про SEO Стратегії розвитку Кременчука

- Підготовлено проект Звіту про SEO, який містить рекомендації до Стратегії щодо її реалізації у більш екологічно безпечний спосіб
- Проведено три зустрічі та організовано збір пропозицій до проектів Стратегії та Звіту про SEO

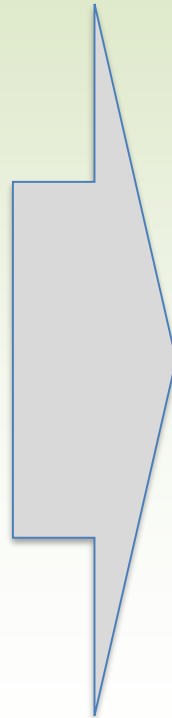
Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку міста Кременчука на період до 2028 року

м. Кременчук, 2017

6. Моніторинг фактичного впливу впровадження Стратегії на довкілля

6.1 Створення робочого органу з моніторингу впливу Стратегії на довкілля

6.2 Створення системи моніторингу та оцінки впливу Стратегії на довкілля

- У Дніпропетровській області створено **Комітет** із впровадження та моніторингу ефективності реалізації Стратегії
- Розроблені **Методичні рекомендації щодо використання екологічних індикаторів під час проведення регіональної СЕО**: містять 26 екологічних індикаторів (в тому числі значення індикаторів для Дніпропетровської області)

Отримані уроки

- Для досягнення успіху важливе значення має повна **політична підтримка** СЕО з боку місцевих органів влади.
- **Вимоги до процесу стратегічного планування** у зв'язку з проведенням СЕО набагато більші, ніж до традиційних процесів планування соціально-економічного розвитку. **Мета СЕО – інтегрування результатів оцінки в процес прийняття рішень**
- Для отримання якісного кінцевого продукту вирішальне значення має повна підтримка та **участь місцевих експертів**.
- Вкрай важливо з самого початку ретельно **поєднувати** процеси планування та проведення СЕО.
- Для проведення СЕО необхідні додаткові фінансові ресурси. Отриманий досвід може допомогти здійснювати майбутнє планування ефективніше і **заощаджувати кошти** у перспективі.
- **Участь громадськості** має важливе значення для успіху СЕО.

Критерії визначення можливих суттєвих екологічних наслідків

1. Значимість плану або програми з погляду необхідності врахування екологічних міркувань, зокрема пов'язаних зі здоров'ям населення, у тому числі для сприяння сталому (збалансованому) розвитку.
2. Ступінь, в якому план чи програма встановлює структуру для проектів та іншої діяльності, або стосовно місця, характеру, масштабів та умов функціонування, або з погляду виділення ресурсів.
3. Ступінь, в якому план чи програма впливає на інші плани та програми, у тому числі в порядку ієрархії.
4. Екологічні проблеми, зокрема пов'язані зі здоров'ям населення, що стосуються плану або програми.
5. Характер таких екологічних наслідків, зокрема пов'язаних зі здоров'ям населення, як ймовірність, тривалість, частотність, зворотність, розмах та масштаб (наприклад, масштаби географічного району, якого це стосується, або чисельність населення, якого це стосується).
6. Ризики для довкілля, зокрема пов'язані зі здоров'ям населення.
7. Транскордонний характер наслідків.
8. Ступінь, в якому план чи програма стосуються цінних чи вразливих районів, зокрема ландшафтів, які мають визнаний національний чи міжнародний охоронний статус.

Дякую за увагу!

ПРОЕКТ «ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСТ»
впроваджує Федерація канадських муніципалітетів
за фінансової підтримки Уряду Канади

вул. Щекавицька, 30/39, офіс 27, Київ, 04071
тел. +38 044 2071282, факс +38 044 2071283
office@pleddg.org.ua

www.pleddg.org.ua